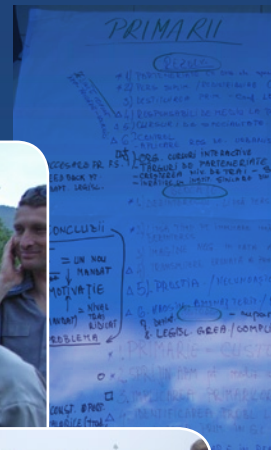

NATURA 2000 i nevladine organizacije

GOALS & EXPECTATION

- Ask stakeholders what kind they have needed?
- intention to see if stakeholder want to cooperate?
- activities of the stakeholders?
- communicating stakeholders
- show concerns about our measures & compensation
- credibility & trust

Stakeholders

- mayor Vukovar, Turin
- forest association
- regional county council (just spatial planning)
- regional prefect's office
- NGOs

Sadržaj

NATURA 2000 u Europi i Hrvatskoj	4
NVO – Uloga (1): Pobornici očuvanja prirode i mreže NATURA 2000	6
Osnovne informacije	8
NVO – Uloga (2): Potpora provedbi mreže NATURA 2000	10
NVO – Uloga (3): Prikupljanje financijske potpore	12
Korisne veze	14

EU-ove Direktiva o staništima i Direktiva o pticama, kojima je osnovana ekološka mreža NATURA 2000, snažne su poluge u promicanju zaštite prirode diljem Europe. One su uvjerljivo najsnažniji pravni i politički instrumenti međunarodne zaštite prirode u cijelom svijetu. One su isto tako EU-ovi glavni instrumenti za ispunjavanje ključnih obveza prema prirodi, kao što je cilj zaustavljanja gubitka biološke raznolikosti do 2010. godine ili program rada na zaštićenim područjima Konvencije o biološkoj raznolikosti.

Važno je, međutim, napomenuti da te dvije direktive, same po sebi, jedino imaju potencijal biti izvanrednim alatima za očuvanje biološke raznolikosti našeg kontinenta. Hoće li taj potencijal zaista biti i ostvaren u mnogome ovisi o potpunoj i učinkovitoj primjeni zakona. A u tome vrlo važnu ulogu igraju nevladine organizacije (NVO).

Sadašnja i prijašnja iskustva potvrdila su važnost NVO-a, uz relevantna tijela vlasti, u pripremanju i provedbi europske ekološke mreže posebno očuvanih područja NATURA 2000. Diljem Europske unije, a posebno u najnovijim državama članicama, NVO je širio svijet i razumijevanje važnosti očuvanja prirode općenito i same mreže NATURA 2000, kako u općoj javnosti, tako i ciljano među ključnim dionicima, a to su zemljoposjednici, šumovlasnici, poljoprivrednici i utjecajne osobe u zajednicama.

NVO je također pružio i praktičnu podršku u pripremi i provedbi mreže NATURA 2000. U mnogim, ako ne i u svim, zemljama prikupio je i analizirao znanstvene podatke i identificirao područja te pomogao u pripremi i provedbi planova upravljanja. Također je prikupio vrijednu financijsku i drugu pomoć za proglašavanje i upravljanje očuvanim područjima te podržao proces osiguravanja održive uporabe EU-ovih fondova nacionalno, kao i za očuvanje prirode.

Napokon, ali ne i manje važno, NVO je odigrao ključnu ulogu neovisnih pobornika pravodobne i djelotvorne provedbe mreže NATURA 2000 i ciljeva EU-ovih Direktive o staništima i Direktive o pticama.

Te dvije srodne direktive o očuvanju prirode za NVO i mjerodavne vlasti moćan su alat očuvanja veličanstvenoga prirodnoga bogatstva Europe. Pa, iskoristimo ih!

Alberto Arroyo Schnell,
Kordinator WWF-a
za mrežu NATURA 2000

Ova je brošura izrađena u sklopu PHARE projekta EU/123526/D/SER/HR „Institucionalno jačanje i provedba ekološke mreže NATURA 2000 u Hrvatskoj“ koji financira Europska unija, a provode ga konzultantska tvrtka PM Group iz Irske i NatureBureau iz Velike Britanije.

Ova brošura izrađena je uz pomoć Europske unije. Sadržaj ove brosure isključiva je odgovornost autora i ni na koji se način ne može smatrati da održava gledišta Europske unije.

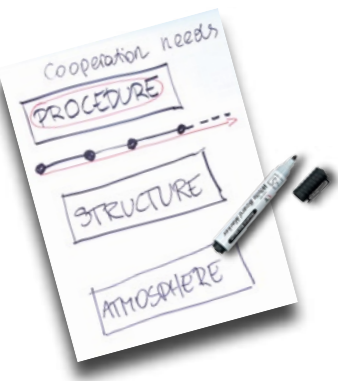
“Europsku uniju čini 27 zemalja članica koje su odlučile postupno povezivati svoja znanja, resurse i sudbine. Zajednički su, tijekom razdoblja proširenja u trajanju od 50 godina, izgradile zonu stabilnosti, demokracije i održivog razvoja, zadržavajući pritom kulturalnu raznolikost, toleranciju i osobne slobode. Europska unija posvećena je dije-ljenju svojih postignuća i svojih vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica”

Dopušteno je umnožavanje ovog teksta pod uvjetom da se navede izvor.

Sve fotografije su zaštićene autorskim pravima te njihovo korištenje nije dopušteno bez prethodnoga pismenog odobrenja autora fotografija.

Tiskano na ekološki prihvatljivom papiru.

PHARE PROJEKT: Institucionalno jačanje i provedba ekološke mreže NATURA 2000 u Hrvatskoj

NATURA 2000
i nevladine organizacije

Izdavač
Državni zavod za zaštitu prirode

Autor
Wolfgang Suske, Andreas Beckmann

Suradnici
Kerstin Sundseth

Prijevod
Interpreter,
pismeno i simultano prevodenje

Lektura
Snježana Babić Višnjić

Oblikovanje
Miroslav Mrva

Tisak
Grafokor

Naklada
3 000

ISBN - 978-953-7169-56-5

Fotografije na naslovnici:
Mlada vlastelica (arhiva DZZP)
Terenski rad
Močvara Biebrza
(F. F. Hazelhoff /WWF-Canon)

NATURA 2000 u Europi...

...i Hrvatskoj

Očuvanje biološke raznolikosti Europe

Mreža NATURA 2000 u Europi

Europska je unija (EU) 2001. godine postavila ambiciozan cilj zaustavljanja gubitka biološke raznolikosti u Europi do 2010. godine. Kao odgovor na tu obvezu, temelj EU-ove politike čine dva snažna europska propisa – **Direktiva o pticama** i **Direktiva o staništima**. Te su direktive zajedno najambicioznija inicijativa ikad pokrenuta kako bi se očuvala vrijedna staništa i vrste diljem svih EU-ovih zemalja članica (trenutačno 27 država).

Zahvaljujući tim dvjema direktivama, države mogu koordinirati svoje aktivnosti očuvanja prirode bez obzira na političke ili administrativne granice. Cijeli je proces znanstveno utemeljen, zakonski utvrđen i zasnovan na pristupu upravljanju koji uzima u obzir interese i brige ljudi.

Ekološka mreža NATURA 2000

U srcu tih dviju direktiva leži stvaranje ekološke mreže očuvanih područja u cijeloj Europi - mreže NATURA 2000. Ta je mreža namijenjena očuvanju više od tisuću rijetkih, ugroženih i endemičnih vrsta divljih životinja i biljaka te oko 230 prirodnih i poluprirodnih staništa nabrojanih u dodacima tih dviju EU-ovih direktiva.

Dosad je u ekološku mrežu NATURA 2000 uključeno oko 30.000 područja što je čini najvećom mrežom očuvanih područja na svijetu.

EU Direktiva o pticama

Direktiva o pticama prihvaćena je 1979. godine i cilj joj je zaštita svih divljih ptica i njihovih najvažnijih staništa u cjelokupnom prirodnom području njihove rasprostranjenosti unutar EU-a. Direktiva zabranjuje određene aktivnosti, poput držanja ili prodaje zavičajnih divljih ptica te uvodi pravni mehanizam za regulaciju drugih aktivnosti, poput lova, kako bi se osigurala njihova održivost.

Direktiva također zahtijeva od svih država EU-ovih članica da očuvaju najvažnija područja kao Područja posebne zaštite (eng. SPA) za više od 190 ugroženih vrsta i sve ptice selice, s posebnim naglaskom na močvarna područja međunarodne važnosti.

EU Direktiva o staništima

Direktiva o staništima prihvaćena je 1992. godine. Njome se uvode mjere slične onima u Direktivi o pticama, ali se proširuje djelovanje na još 1000 vrsta (biljaka, sisavaca, beskraljeznjaka, itd.) te se prvi put uvodi zaštita određenih vrsta prirodnih i poluprirodnih staništa. To su staništa koja su karakteristična ili jedinstvena u Europi, poput brdskih livada košanica, starih bukovih šuma ili podmorskih grebena.

Izvor Ličke Jesenice (DZZP)

Odabir NATURA 2000 područja u Hrvatskoj

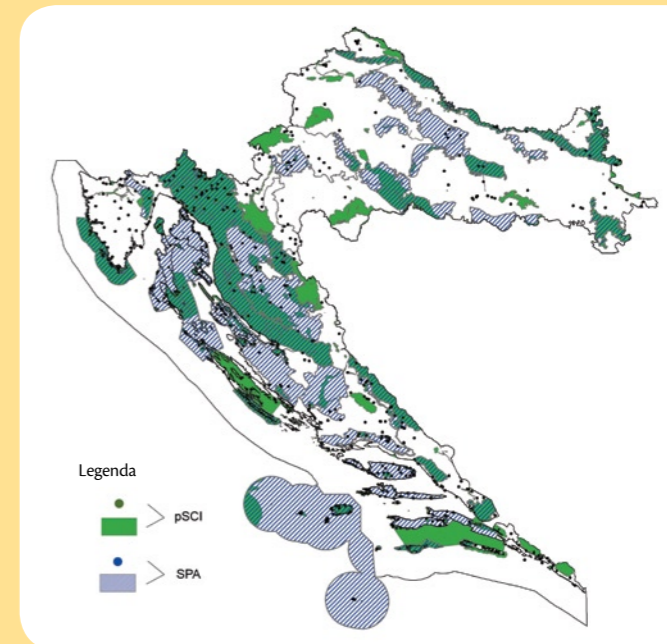
U trenutku pristupanja Europskoj uniji, Hrvatska će na svom teritoriju morati provesti direktive o pticama i staništima. Brojne odredbe tih dviju EU-ovih direktiva već su prenesene u hrvatsko zakonodavstvo putem Zakona o zaštiti prirode (NN br. 70/05, 139/08). Kao i druge zemlje EU-ove članice, Hrvatska će morati predložiti područja mreže NATURA 2000 za više od 250 vrsta i 70 stanišnih tipova koji se pojavljuju u Hrvatskoj i za koje se smatra da su važni za EU, poput euroazijskog risa, bjeloglavog supa, leptira močvarne riđe ili orhideje jadranske kozonoške.

U očekivanju tog trenutka, Državni zavod za zaštitu prirode (DZZP) je koordinirao detaljnu inventarizaciju rasprostranjenosti tih vrsta i staništa u Hrvatskoj. Iz tih opsežnih temeljnih podataka, DZZP je odredio oko 1000 područja koja bi trebala biti dio hrvatskog prijedloga ekološke mreže NATURA 2000. Odabir područja utemeljen je na standardnim, znanstvenim kriterijima koji se jednako primjenjuju u svim državama Europske unije.

Za ta potencijalna područja pokrenut je proces javnih konzultacija. Proces konzultacija ima dvostruku ulogu. S jedne strane, informira sve koji su potencijalno uključeni ili zainteresirani za to što je NATURA 2000 i kako će ona funkcionirati u praksi. S druge strane, daje ljudima prigodu komentirati odabir područja – primjerice, ako znaju dodatne informacije o lokaciji neke određene vrste ili staništa u pojedinom području.

Kada se završi proces javnih konzultacija, konačni revidirani popis potencijalnih NATURA 2000 područja će se prosljediti na prihvaćanje Vladi Republike Hrvatske prije nego što se preda Europskoj komisiji u Bruxellesu.

Nevladine organizacije imaju ključnu ulogu u prikupljanju znanstvenih podataka i njihovu iznošenju mjerodavnim institucijama na nacionalnoj razini (Državni zavod za zaštitu prirode) te na razini EU-a (Europska komisija i Europski centar za biološku raznolikost ETC/BD). Nadalje, NVO će biti predstavljen i imati pravo sudjelovati na biogeografskim seminarima, na kojima će predstavnici hrvatskih vlasti i Europske komisije raspravljati s važnim dionicima o prikladnosti nacionalnih popisa za očuvanje svih staništa i vrsta važnih za zajednicu.

Indikativna Karta mogućih područja NATURA 2000 u Hrvatskoj. Više detalja na: www.natura2000.hr

NATURA 2000: što je u imenu?

Područja navedena u Direktivi o staništima nazivaju se predloženim Područjima važnima za Zajednicu (eng. proposed Sites of Community Importance – pSCIs), dok ona navedena u Direktivi o pticama nose naziv Područja posebne zaštite (eng. Special Protection Areas - SPAs). Međutim, i jedna i druga područja uobičajeno se pojednostavljeno zovu područjima NATURA 2000, jer zajedno čine ekološku mrežu EU NATURA 2000.

NVO – Uloga (1)

Pobornici očuvanja prirode i mreže NATURA 2000

Najvažnija uloga NVO-a je možda ona neovisnih pobornika ciljeva Direktive o staništima i Direktive o pticama. Jer iako su nacionalne vlasti i Europska unija odgovorne za provedbu mreže NATURA 2000, one također moraju provoditi i druge politike koje su ponekad u sukobu s ciljevima očuvanja prirode, a često ih i nadjačavaju. Ključna uloga NVO-a je pomoći u smanjivanju pritiska i nastojanjima da se nađu najbolja rješenja za očuvanje i razvoj prirode.

NVO-i u Bugarskoj predvodili su pokušaje zaustavljanja nelegalne gradnje vikend naselja i skijališta u NATURA 2000 područjima, uključujući i Park prirode Vitosha pokraj Sofije (A. Beckmann)

Odabir i imenovanje područja

NVO igra važnu ulogu na biogeografskim seminarima na kojima se pregledavaju i dogovaraju predložena područja s Europskom komisijom. U mnogim je državama NVO sastavio alternativni popis područja mreže NATURA 2000, tzv. shadow list, kojim su vrlo učinkovito pridonijeli uključivanju područja koja su bila izostavljena u prijedlozima vlada.

Procjene utjecaja

U trenutku uspostavljanja mreže NATURA 2000 u Hrvatskoj, NVO će imati mogućnost pomoći u nastojanjima da se ne oštećuju prirodne vrijednosti, tako što će, na primjer, sudjelovati i pridonositi u ocjenjivanju infrastrukturnih i drugih zahvata, te njihovih mogućih utjecaja na područja očuvanja. Sukladno EU-ovom zakonodavstvu, za mnoge vladine planove i programe, uključujući regionalni razvoj i promet, potrebna je strateška procjena utjecaja, a za brojne pojedinačne zahvate procjena utjecaja na okoliš. Oba postupka uključuju sudjelovanje javnosti, što NVO-u daje prigodu da iskaže svoju zabrinutost zbog mogućih negativnih utjecaja.

Nadalje, zahvati koji mogu utjecati na vrste i staništa u područjima NATURA 2000 moraju proći i poseban postupak ocjene prihvatljivosti za prirodu u skladu s člankom 6. Direktive o staništima. Iako ocjenu moraju provesti mjerodavne nacionalne vlasti za zaštitu prirode, ona ne zahtijeva postupak javnih konzultacija. Međutim, NVO i pojedinci mogu pridonijeti službenom postupku ocjene svojom stručnošću i informacijama. Isto tako, tamo gdje postoje neslaganja o ishodu službene ocjene vezane uz mrežu NATURA 2000, mogu povesti postupke pred nacionalnim sudovima i Europskom komisijom, pogotovo kada su u pitanju prioritetna staništa i vrste.

Službene žalbe

Važan alat koji NVO-u stoji na raspolaganju je mogućnost podnošenja službene žalbe Europskoj komisiji. Europska komisija može, a i već je tužila EU-ove države članice Europskom sudu pravde na temelju žalbi NVO-a i drugih osoba te može pritisnuti vlade da u međuvremenu poduzmu potrebne korake (v. npr. uokvireni tekst o autocesti Via Baltica u Poljskoj). Europska komisija, međutim, odlučuje prema kojim će žalbama postupiti i u praksi joj stoje na raspolaganju ograničeni resursi za njihovo rješavanje. Zbog toga su prvi korak nacionalni sudovi i tijela vlasti, čija je primarna odgovornost osigurati da države članice postupaju u skladu s pravom zajednice.

Na umu se mora imati i to da se žalbe podnose za konkretnu povredu EU-ova prava koju je počinila država članica - to se mora jasno istaknuti. Što je žalba opravdanija, jasno pokazujući kako se krši pravo zajednice, veća je vjerojatnost da će je Europska komisija preuzeti i brzo postupiti prema njoj. Povrh toga, izgledi da Europska komisija postupi prema određenoj žalbi osjetno se povećavaju, ako je žalba usmjerena na neko strateški važno pitanje (npr. prijenos zakonodavstva ili dostatnost mreže NATURA 2000), više nego da je koncentrirana na pojedinačni slučaj koji se tiče samo određenog područja.

Više informacija o postupku Europske komisije za povredu prava kao i o drugim mogućim alatima koji stoje na raspolaganju NVO-u dostupno je na web-stranici http://www.bankwatch.org/guide/complaint_mechanisms/

Fondovi Europske unije

EU-ovi programi financiranja dobra su prigoda za podupiranje održiva razvoja i očuvanja prirode. Države članice korištenje tih fondova definiraju same. Loše osmišljeni i usmjereni programi financiranja mogu nanijeti veliku štetu okolišu. NVO može pomoći nacionalnim vlastima u pripremi programa financiranja aktivnim sudjelovanjem u postupku izrade programa i tako pridonijeti smanjenju potencijalnih prijetnji prirodi, a istodobno maksimalno povećati namjensko korištenje sredstava za očuvanje prirode.

NVO-i su odigrali glavnu ulogu u podizanju svijesti javnosti o ekološkoj mreži NATURA 2000 među dionicima, kao što su ovi pastiri u Parku prirode Gradiste u Rumunjskoj (A. Beckmann)

Osnovne informacije

Kako izgleda postupak povrede prava?

Odgovornost Europskog suda pravde je osigurati poštivanje prava Europske unije u tumačenju i primjeni ugovora kojima su osnovane Europske zajednice i odredaba koje su propisale mjerodavne institucije. Kako bi ispunio taj zadatak, Sud ima široke ovlasti i može razmatrati različite vrste žalbi.

Mjerodavnost Suda uključuju, među ostalim, odlučivanje o tužbama za poništenje akata ili zbog propusta država članica ili ustanova, postupcima protiv država članica zbog neispunjavanja obveza, odlučivanje o zahtjevima za odlukom o prethodnom pitanju i žalbama protiv odluka Prvostupanjskog suda. Glavna zadaća Europskog suda pravde je osigurati sukladnost država članica s pravom Zajednice, dok Prvostupanjski sud uglavnom presuđuje u postupcima koje pokreću fizičke ili pravne osobe ili države članice u vezi s aktima ustanova Zajednice.

Postupak povrede prava može pokrenuti Europska komisija ili neka fizička ili pravna osoba putem žalbe Komisiji. Žalbeni postupak pred Sudom pravde pokreće Komisija. Zahtjev za pokretanje prethodnog postupka jedino mogu podnijeti nacionalni sudovi.

Prije nego što Europska komisija pokrene postupak protiv države članice na Sudu, kao prvo ocjenjuje je li došlo do povrede prava Zajednice i, ako ustanovi da jest, onda razmatra može li se slučaj riješiti u najkraćem roku bez potrebe pokretanja postupka na Sudu pravde.

Korak 1:

Službeno upozorenje

Ako Komisija smatra da postoji povreda prava Zajednice na temelju koje se može pokrenuti postupak povrede prava, ona može državi članici uputiti „službeno upozorenje“ (eng. letter of formal notice), kojim od nje zahtijeva očitovanje do dogovorena roka. Komisija određuje rok za odgovor, koji je uobičajeno dva mjeseca, ali može trajati samo tjedan dana ili čak kraće. Država članica mora zauzeti stav o činjeničnim pitanjima i pravnoj osnovi na kojoj Komisija temelji svoju odluku za pokretanje postupka povrede prava.

Korak 2:

Obrazloženo mišljenje

Prema odgovoru ili izostanku odgovora dotične države članice, Komisija joj može uputiti „obrazloženo mišljenje“ (eng. reasoned opinion). U tom koraku Komisija obrazlaže razloge zašto smatra da je došlo do povrede prava Zajednice i poziva državu članicu da postupi prema pravu Zajednice u određenom roku. Ponovno, Komisija određuje rok za odgovor, koji je uobičajeno dva mjeseca, ali može trajati tjedan dana ili čak kraće.

Korak 3:

Postupak

Ako država članica ne postupi u skladu s obrazloženim mišljenjem, Komisija može odlučiti pokrenuti postupak pred Europskim sudom pravde. Važno je napomenuti da pitanje, je li država članica propustila ispuniti svoje obveze, mora biti utvrđeno u osvrtnu na situaciju u državi članici na kraju razdoblja određenog u obrazloženom mišljenju. Sud stoga ne može uzeti u obzir naknadne promjene.

U prosjeku, Sud pravde donosi presudu u predmetima koje pokreće Komisija u roku dviju godina.

Postupak pred Sudom pokreće se slanjem pismenog zahtjeva tajniku suda. Po primitku, zahtjev se unosi u sudski registar i dobiva urudžbeni broj na koji se nastavlja godina podnošenja zahtjeva. Predmeti pokrenuti pred Sudom pravde ispred urudžbenog broja imaju oznaku „C“, a parnice podignute pred Prvostupanjskim sudom počinju s „T“. Predmeti se navode prema svom urudžbenom broju.

Nakon toga se imenuju sudac izvjestitelj i nezavisni odvjetnik čija je zadaća pratiti razvoj postupka. Nezavisni odvjetnik nije tužitelj nego ima zadaću nepristrano i neovisno predstaviti mišljenje o predmetima pokrenutim pred Sudom.

Za sve vrste predmeta javna rasprava uvijek sadrži pismeni dio i gotovo uvijek usmeni dio. Sud o tome donosi odluku nakon čitanja izvješća suca izvjestitelja i saslušanja mišljenja nezavisnog odvjetnika. Suci u većini slučajeva slijede mišljenje nezavisnog odvjetnika, ali ponekad se s njime ne slažu. Presude su u mnogim slučajevima vezane uz mišljenja, pa ona stoga mogu pomoći u boljem razumijevanju presude.

Svaka država članica može odlučiti koje će mjere poduzeti kako bi se usuglasila s presudom Suda, a posebno kako bi riješila spor zbog kojeg je postupak pokrenut. Ako država članica ne poduzme te mjere, Komisija može ponovno dovesti predmet pred Europski sud pravde i tražiti dvije vrste financijskih sankcija: 1) kaznu koja se obračunava za svaki dan kašnjenja nakon donošenja druge presude, i 2) paušalnu svotu kojom se država kažnjava za nastavak prekršaja između prve i druge presude za nesukladnost. Te dvije vrste sankcija mogu biti primijenjene kumulativno za isti prekršaj.

Iako je ponekad teško čitati pravni jezik koji se koristi u presudama Suda, njihova jasna struktura pojednostavljuje pronalaženje stvarno važnih stavaka u tekstu. Struktura presude počinje s pravnim okvirom u kojem se samo navode članci direktive koji su prema tužitelju zanemareni, a na njega se nadovezuje sažetak pretparničnog postupka. U sljedećem je dijelu tužba, sažetak argumenata stranaka i sudska odluka. Na kraju dolazi presuda.

C-209/04

Pravni okvir

Pozadina spora

Pred-parnični postupak

Dopustivost pokretanja postupka

Argumenti stranaka

Sudska odluka

... Sud donosi sljedeću presudu:

Glavna struktura postupka povrede prava
Pretraživanje predmeta na Europskom sudu:
<http://curia.europa.eu/> language > search > number of case>

Europski sud pravde (R. Fishman)

Autocesta Via Baltica (Poljska)

Slučaj autoceste Via Baltica služi za ilustraciju koliko je važno uzeti u obzir zahtjeve očuvanja prirode u ranoj fazi planiranja cesta i druge infrastrukture, kao i učinkovitosti službene žalbe Europskoj komisiji. Također je istaknuta i važna uloga NVO-a u zaštiti najvećih europskih prirodnih vrijednosti.

Opći je stav da je autocesta koja bi spajala glavni grad Poljske s baltičkim zemljama potrebna, međutim, do najvećih sukoba dolazi u pitanju gdje će ona zaista prolaziti.

Poljska vlada već dugo zagovara trasu koja vodi preko grada Białystoka ravno kroz tzv. zelena pluća Poljske u kojima su spektakularne močvare Biebrza i prašuma Augustow, jedna od najvrednijih prirodnih područja Europe i područja europske ekološke mreže NATURA 2000. NVO, zajedno s organizacijama WWF, BirdLife i Greenpeace, predložio je alternativnu trasu autoceste koja ne bi uništila ta vrijedna područja, ali je vlada zanemarila taj prijedlog.

Godine 1999. i 2000. nacionalne i regionalne cestovne agencije proguravale su dio po dio zahvata i za njih dobivale građevinske dozvole. Poljski i međunarodni NVO tražili su da se za zahvat provede potpuna strateška procjena utjecaja na okoliš, ali poljske su vlasti nastavile izdavati odobrenja prije nego što je procjena dovršena.

Po pristupanju Poljske Europskoj uniji 2004. godine napokon su dovršene procjene utjecaja na okoliš i ocjene prihvatljivosti zahvata za prirodu, ali su one, prema mišljenju NVO-a bile krajnje nezadovoljavajuće. U studijama nisu postojale prave analize alternativnih trasa, a očiti utjecaji na okoliš bili su negirani. U međuvremenu su poljske vlasti i dalje izdavale građevinske dozvole.

Naposljetku, NVO je prosljedio slučaj Europskoj komisiji. Godine 2006. Komisija je odlučila da su žalbe NVO-a opravdane i pozvala je Poljsku da ispuni EU-ove pravne zahtjeve i zaustavi zahvate. Međutim, poljske se vlasti nisu obazirale na opetovana upozorenja Komisije. Aktivisti zaštite okoliša odgovorili su blokadom i demonstracijama i tako privukli pozornost cijele zemlje, te stekli široku potporu ljudi. Gradnja je privremeno obustavljena za vrijeme migracija ptica, ali je zatim nastavljena. U ožujku 2007., Europska komisija napokon je dovela Poljsku pred Europski sud pravde (ECJ) zbog povrede europskog prava. Otad je Poljska obustavila gradnju u ekološki spornim područjima i značajno povećala napore potpunog uključivanja problema očuvanja prirode i okoliša u ranu fazu planiranja prometnih i drugih infrastrukturnih zahvata.

Za više informacija obratiti se na:
Marta Babicz, WWF-Poljska/ mbabicz@wwf.pl

Poplavljeno područje usred močvare Biebrza - preko tog je područja planirana Via Baltica (F. Hazelhoff / WWF-Canon)

Potporna provedbi mreže NATURA 2000

NVO može pružiti dragocjenu potporu tijelima vlasti u pripremi i provedbi mreže NATURA 2000. Njegova je uloga bila ključna, posebno u najmlađim državama članicama, gdje je pomagao vlastima prikupljanjem i analizom podataka na temelju kojih su određena područja NATURA 2000. Njihove aktivnosti obuhvaćale su i tehničku podršku i održavanje obuke za važne državne službenike i dionike.

Iskustvo iz svih država članica pokazuje da se pravodobnim informiranjem javnosti o mreži NATURA 2000, pogotovo ključnih dionika poput poljoprivrednika, zemljoposjednika, šumara i utjecajnih osoba u zajednici, mogu izbjeći nepotrebni nesporazumi i sukobi. U tom je segmentu NVO odigrao glavnu ulogu putem kampanja za podizanje javne svijesti, kao i ciljane informiranja.

Naposljetku, NVO je aktivno pomagao vlastima i u planiranju, a poslije i u upravljanju područjima, na primjer, pomažući poljoprivrednicima u korištenju EU-ovih poljoprivredno-okolišnih mjera za upravljanje cvjetnim livadama.

U Bugarskoj su NVO dale podršku vlastima u izradi mjera za financiranje seoskih područja (WWF-DCP)

U Bugarskoj je NVO predvođen organizacijom Zeleni Balkan, koja uključuje i udruhu Balkani, bugarsko društvo za zaštitu ptica, te WWF-om, preuzeo zadatak prikupljanja i analiziranja podataka za odabir područja NATURA 2000 u ime tijela državne vlasti. Istodobno, WWF je pružao tehničku stručnost i potporu ministarstvima poljoprivrede i zaštite okoliša za osmišljavanje mjera financiranja vezanih uz mrežu NATURA 2000 u sklopu fondova ruralnog i regionalnog razvoja. Niz organizacija, uključujući i bugarsko društvo za zaštitu ptica, podizale su svijest među poljoprivrednicima i drugim korisnicima zemljišta glede mogućnosti korištenja sredstava iz EU-ovih fondova za bavljenje poljoprivredom u skladu s prirodom.

(WWF-DCP)

U Rumunjskoj, nacionalna koalicija NVO-a za mrežu NATURA 2000 osigurala je potrebne podatke za vladin prijedlog područja NATURA 2000. Koalicija je omogućila aktivan doprinos širokog niza organizacija diljem zemlje koje su pružile podatke i svoju stručnost u pitanju određenih vrsta, staništa i područja, kao što su na primjer šišmiši, špilje i kukci. Te bi podatke i stručnost vlada inače vrlo teško mogla sama organizirati. Podaci NVO-a su bili posebno važni u pograničnim područjima, gdje su osigurali cjelovitost prekograničnih područja, kao što je, na primjer, donji tok Dunava koji Rumunjska dijeli s Bugarskom. Koalicija NVO-a također je pripremila alternativni popis područja, tzv. shadow list, kojim su odgovorili na praznine u vladinu prijedlogu tijekom biogeografskih seminara.

Istodobno, WWF je pružio podršku ministarstvu zaštite okoliša u organiziranju međuministarskog odbora za mrežu NATURA 2000, kao i u podizanju svijesti o mreži NATURA 2000, naročito među ključnim skupinama dionika poput šumara i poljoprivrednika. U međuvremenu su mnoge lokalne organizacije, poput Adepta u Transilvaniji ili Ecologie u sjevernoj Rumunjskoj, surađivale s poljoprivrednicima i drugim lokalnim dionicima kako bi pomogle u ispravnom upravljanju novim područjima NATURA 2000.

U Rumunjskoj su NVO izradile alternativnu listu područja (tzv. „shadow list“) kako bi ukazale na nedostatke u vladinom prijedlogu (W. Suske)

NVO – Uloga (3)

... osnovne informacije

Prikupljanje financijske potpore

Jedna od uloga NVO-a je i pomoć u prikupljanju financijske i druge potpore za provedbu ekološke mreže NATURA 2000. Uvjeti za dobivanje sredstava iz EU-ovih i drugih fondova su različiti. Neke mogu koristiti samo tijela javne vlasti, a drugi stoje na raspolaganju jedino organizacijama civilnog društva.

Mnoge zaklade podupiru tzv. grass-roots organizacije, dok veća potpora javnom sektoru u mnogim slučajevima može biti toliko opsežna i komplicirana za rukovođenje da je nevladinim organizacijama praktički nedostupna. Istodobno su tijela javne vlasti obično manje fleksibilna od NVO-a i ograničena su glede aktivnosti koje mogu poduzeti. Mnogo je primjera u kojima su partnerstva javne vlasti i organizacija civilnog društva urodile važnim sinergijama i dobitima za očuvanje prirode.

U Slovačkoj su mjerodavna tijela za očuvanje prirode zadužila Institut za primijenjenu ekologiju Daphne za znanstveno utemeljenu identifikaciju područja NATURA 2000 u zemlji. U razdoblju od nekoliko godina, Institut Daphne predvodio je konzorcij NVO-a, znanstvenih stručnjaka i relevantnih tijela vlasti koji je prikupio i analizirao važne podatke za vrste i staništa koje su zaštićene mrežom NATURA 2000, a rezultat tog rada bila je znanstvena analiza koja je služila kao temelj za sastavljanje popisa područja koje je Slovačka vlada predložila Europskoj komisiji. Slovačkoj je vladi potpora organizacije donijela višestruku korist, i to praktično bez troškova za državni proračun, jer su, pored osigurane stručnosti, dobili financijska sredstva iz nizozemskih i danskih izvora, koji su inače nedostupni tijelima javne vlasti. Institut Daphne je također blisko surađivao i sa slovačkim ministarstvom zaštite okoliša i poljoprivrede u osmišljavanju i promicanju uspješnog slovačkog agroekološkog programa koji osigurava potporu poljoprivrednicima za, na primjer, održavanje livadskih ekosustava.

Institut za primijenjenu ekologiju Daphne: <http://www.daphne.sk/>

U južnoj Moravskoj u Češkoj Republici lokalni ogranak Českog saveza za očuvanje prirode (CSOP), Područje zaštićenog krajobraza Bijeli Karpata, i grad Veseli nad Moravou osnovali su edukacijsko-informativni centar Bílé Karpaty za obrazovanje i podizanje svijesti, te pokretanje posebnih projekata vezanih uz očuvanje prirode u okolici. Centar je osnovan 1996. godine kao NVO, a organizacija provodi niz obrazovnih programa koji obuhvaćaju obuku za učitelje, te ek-skurzije za školsku djecu i lokalno stanovništvo na prekrasne cvjetne livade i šarolik krajolik, zaštitni znak zaštićenog područja Bijelih Karpata.

Zaštita, obnova i očuvanje cvjetnih livada Bijelih Karpata također je i u žarištu djelovanja ogranka Českog saveza čuvara prirode CSOP Kosenka koji je u gradu Valasske Klobouky. Organizacija je postala poznata po tome što svako ljeto okuplja vojsku volontera za košnju mnogih brdskih livada. Organizacija također surađuje s lokalnim poljoprivrednicima na povratku ovaca na brdske livade, te na razvoju novih tržišta za ovčju vunu i meso.

U obližnjem selu Hostetin CSOP Veronica je osnovala pogon za proizvodnju sokova koji vlasnicima lokalnih voćnjaka donosi financijske poticaje za zaštitu i održanje raznolikih vrsta jabuka i drugog voća, kao i za skrb o jedinstvenoj prirodnoj baštini tog područja.

Edukacijsko-informativni centar Bílé Karpaty: <http://www.bilekarpaty.cz/>

CSOP Kosenka: <http://www.kosenka.cz/>

CSOP Veronica: <http://www.veronica.cz/english/index.html>

Centar za ruralnu održivost Veronica u Hostetinu: <http://hostetin.veronica.cz/>

Krave pomažu održavanju cvjetnih livada na području Bijelih Karpata (F. Kis / WWF-DCP White Carpathians)

Proizvodnja voća spašava voćnjake u selu Hostetin. (A. Beckmann)

EU-ovi fondovi za očuvanje prirode i NATURA 2000

Iako je provedba ekološke mreže NATURA 2000 prije svega odgovornost pojedine države članice, Europska je unija prihvatila činjenicu da prirodno bogatstvo Europe nije jednoliko rasprostranjeno, te da je potrebna solidarnost u skrbi o njemu. Za tu svrhu postoji niz mogućih izvora financiranja koji su povezani s mrežom NATURA 2000 u sklopu EU-ovih programa financiranja za trenutačno razdoblje (2007.-2013.).

Ti će se fondovi i dalje razvijati u sljedećem financijskom razdoblju od 2014. do 2020. godine, te će Hrvatskoj postati dostupni u trenutku pristupanja Europskoj uniji. Fondovi koji su vezani uz mrežu NATURA 2000 i očuvanje prirode za koje nevladine organizacije mogu prijaviti projekte su:

Financijski instrument za okoliš (LIFE+): Jedini EU-ov financijski instrument koji je isključivo namijenjen očuvanju biološke raznolikosti i prirode, a posebno provedbi mreže NATURA 2000. U obzir se treba uzeti da je znatno veća potpora za mnoge aktivnosti vezane uz mrežu NATURA 2000 dostupna putem EU-ovih programa financiranja ruralnog i regionalnog razvoja, koji su opisani niže dolje.

Fondovi za ruralni razvoj: Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj obuhvaća niz financijskih mjera vezanih uz očuvanje prirode, uključujući upravljanje područjima NATURA 2000, kao što su, primjerice, poljoprivredno-okolišni fondovi i kompenzacije u sklopu mreže NATURA 2000 i razvojne aktivnosti vezane uz očuvanje prirode, poput turizma.

Fondovi za regionalni razvoj: Fondovi za regionalni razvoj obično se zamaraju kao izvor financiranja očuvanja prirode i NATURA 2000, ali nedavnim reformama uključen je širok raspon potencijalno važnih mjera vezanih, primjerice,

uz razvoj i upravljanje infrastrukturom za posjetitelje, uz podizanje svijesti, obuku i gradnju kapaciteta za upravitelje područjima očuvanja prirode, kao i za prekograničnu suradnju.

Ribarstveni fondovi: Važni mogu biti i ribarstveni fondovi koji pružaju potporu za mjere očuvanja, kao i kompenzacije vezano uz određena močvarna područja NATURA 2000, pogotovo ribnjake.

Instrument pretpristupne pomoći (IPA): Za razliku od gore navedenih EU-ovih fondova koji su dostupni samo postojećim državama članicama, EU-ovi pretpristupni fondovi su izričito usmjereni na Hrvatsku i druge zemlje pristupnice. Oni također sadržavaju mjere koje mogu biti važne za pripremu mreže NATURA 2000, uključujući potporu vlastima i nevladinim organizacijama, te za prekograničnu suradnju, na primjer za identificiranje područja i pokretanje konzultacija te za pripremu poljoprivredno-okolišnih i kompenzacijskih mjera za poljoprivrednike.

Stvarna dostupnost fondova za mrežu NATURA 2000 i očuvanje prirode u pojedinoj zemlji u velikoj mjeri ovisi o programiranju fondova na nacionalnoj razini. NVO može pomoći da fondovi budu ne samo dostupni nego i pravilno usmjereni na specifične potrebe očuvanja prirode u svojoj zemlji sudjelovanjem i pomaganjem u programiranju korištenja EU-ovih fondova.

Gdje je financiranje već osigurano, NVO može pridonijeti tako da se oni zaista učinkovito i koriste, ne samo putem vlastitih projekata, nego i, primjerice, pomaganjem tijelima vlasti zaštićenog područja, kao i poljoprivrednicima i drugim korisnicima zemljišta u prijavljivanju projekata i korištenju fondova.

Više informacija o financiranju putem EU-ovih pretpristupnih fondova u Hrvatskoj dostupno je na:

http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/croatia/financial_en.htm

Više informacija o mogućim EU-ovim izvorima financiranja mreže NATURA 2000 u postojećim državama članicama EU-a dostupno je na:

<http://www.financing-natura2000.moccu.com/pub/index.html>

Korisne veze

Stranice europske unije

European Communities (2000) Managing Natura 2000 Sites:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

European Commission (2001) Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

EIONET- European Topic Centre on Biological Diversity: technical and scientific support

http://biodiversity.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/

EIONET- European Topic Centre on Biological Diversity: Article 17 Web Tool: <http://biodiversity.eionet.europa.eu/article17>

Handbook on the implementation of EC Environmental legislation: <http://ec.europa.eu/environment/enlarg/handbook/intro.pdf>

Cases at European court: <http://curia.europa.eu/> > language > search > number of case

Nature and Biodiversity cases ruling of the European Court of Justice 2006: http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/caselaw/index_en.htm

Regional Policy- European Funds: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

LIFE <http://www.ec.europa.eu/environment/life>

<http://www.natura.org> - Natura 2000 - networking site

Pages from Member States

Natura 2000 in Germany-Nature Jewels (Brochure) <http://www.bmu.de/english/nature/downloads/doc/41716.php>

Natura 2000 from an NGO point of view - Lessons learnt in EU 10 (brochure)

http://www.ceeweb.org/publications/english/Natura_lessons_learnt.pdf

Europska je unija (EU) 2001. godine postavila ambiciozan cilj zaustavljanja gubitka biološke raznolikosti do 2010. godine. Direktiva o pticama i Direktiva o staništima temelj su EU-ove politike, kao odgovor na tu obvezu. Ta dva EU-ova propisa zajedno postavljaju isti visoki standard očuvanja prirode za sve države članice EU-a (trenutačno 27 država). U osnovi je tih dviju direktiva stvaranje europske ekološke mreže područja namijenjenih očuvanju rijetkih vrsta i stanišnih tipova - mreža NATURA 2000. To je najveća mreža očuvanih područja na svijetu.

Kao i svaka država članica EU-a, Hrvatska će nakon pristupanja morati predložiti NATURA 2000 područja za njihovo uključenje u europsku ekološku mrežu. Utvrđeno je oko 1000 potencijalnih NATURA 2000 područja. Ta područja bi pomogla u spašavanju otprilike 250 vrsta i 70 stanišnih tipova navedenih u te dvije europske direktive koji se pojavljuju u Hrvatskoj. Kako je Hrvatska po biološkoj raznolikosti jedna od najbogatijih zemalja u Europi, njen je doprinos mreži NATURA 2000 i očuvanju biološke raznolikosti u cijeloj Europskoj uniji ključan.

